

GovernEUR
Erasmus

GovernEUR

Jaarbericht

2020

VOORWOORD

GovernEUR richt zich op het versterken van het probleemoplossend vermogen in de samenleving door het toepassen van state-of-the-art bestuurskundige en sociologische kennis, die in interactie met de praktijk wordt ontwikkeld, ingezet en verfijnd. Tegelijkertijd bieden inzichten uit de praktijk inspiratie en nieuwe inzichten voor wetenschappelijke kennis. Zo opereert GovernEUR op het snijvlak van wetenschap en praktijk, waarbij wetenschap en praktijk elkaar wederzijds versterken.

GovernEUR is als valorisatie-entiteit voortgekomen uit de Erasmus School for Social and Behavioural Sciences (ESSB) en ondergebracht bij Erasmus Research and Business Support B.V (ERBS). Sinds de oprichting op 1 oktober 2016, heeft GovernEUR zich ontwikkeld tot een herkenbare en gewaardeerde entiteit, die door professionals uit wetenschap en praktijk gevonden wordt. Ondanks de uitdagende periode van 2020, die gedomineerd werd door de Coronacrisis, heeft GovernEUR vele onderzoeksprojecten uitgevoerd voor een breed scala aan partijen, met name nationale, regionale en lokale overheden. Deze onderzoeksprojecten zijn uitgevoerd in nauwe samenwerking met medewerkers van de vakgroep Bestuurskunde en Sociologie van ESSB, alsook andere kennispartijen. De samenwerking met de vakgroep is verder versterkt, onder andere door de continuering van twee gezamenlijke promotieonderzoeken en het opzetten van een gezamenlijke postacademische leergang.

Naast deze projecten heeft GovernEUR gewerkt aan de (door)ontwikkeling van kennis en methoden. Ook op het personele vlak heeft GovernEUR ontwikkelingen meegemaakt. Dit jaarbericht biedt een overzicht van de projecten die in 2020 zijn uitgevoerd. Daarnaast wordt ingegaan op de personele veranderingen en de ontwikkelingen op het gebied van kennis en methoden.

Het jaarbericht laat zien dat wetenschap en praktijk elkaar versterken; sociaalwetenschappelijke kennis is vertaald naar o.a. assessments, ontwerpen, interventies, evaluaties, adviezen en procesbegeleiding, terwijl urgente maatschappelijke vraagstukken vertaald zijn naar de wetenschappelijke wereld, wat heeft geleid tot nieuwe wetenschappelijke inzichten en publicaties. Een jaarresultaat om trots op te zijn!

Vivian Visser – promovendus bij GovernEUR/Erasmus Universiteit Rotterdam

ACTIVITEITEN GOVERN^{EUR}

ONDERZOEKSPROJECTEN

In 2020 heeft Govern^{EUR} zich als valorisatie-entiteit van de Erasmus Universiteit Rotterdam verder ontwikkeld. De ontwikkeling vond plaats in de context van een pandemie. De Coronacrisis had impact op ons werk en onze persoonlijke omgeving. Ondanks deze belemmerende context heeft Govern^{EUR} in 2020 27 onderzoeken uitgevoerd, waarin wetenschappelijke kennis uit de bestuurskunde en sociologie zijn benut om vragen uit de praktijk van antwoorden te voorzien. De vragen komen van lokale, regionale en nationale overheden. Ook hebben we onderzoeken uitgevoerd voor maatschappelijke organisaties, internationale instituten en kennisinstituten en is Govern^{EUR} gevraagd om deel te nemen in fundamenteel wetenschappelijke onderzoeken gefinancierd door NWO en H2020.

In de onderstaande tabel zijn de uitgevoerde onderzoeken geordend per domein. Via de titel kan doorgelinkt worden naar een omschrijving van het onderzoek.

Domein	Onderzoeken
Bestuur en samenwerking	Collaborative innovation Rijkswaterstaat (2019-2020)
	Lerende evaluatie bestuursmodel Rotterdam (2019-2020)
	NOVI Noordzeekanaalgebied (2020-heden)
	Optimalisatie besluitvorming Westland (2020)
	Programma management Strategie ESSB (2020-heden)
	Taskforce governance Schouwen-Duiveland (2020-heden)
Bodem en ondergrond	Maatschappelijke inbedding ondergrondse energieopslag (2019-2020)
	SECURe (2018-heden)
Energie	Governance van aquathermie (2020-heden)
	Inventarisatie wensen en bedenkingen bij regionale energiestrategieën (2020)
	Netbeheerders en de energietransitie (2020)
	NP RES en de energietransitie (2020)
	Wijkgericht verduurzamen Rotterdam (2019-2020)
Ruimtelijke ontwikkeling	Europese sturing van duurzame stedelijke ontwikkeling (2020-heden)
	Evaluatie 15 jaar DBFM infrastructuurprojecten (2019-2020)
	Omgevingswet en de Z4 (2018-2020)
Participatie	Community Led Local Development (2018-2020)
	Handreiking politici en participatie (2020-heden)
	Inclusiviteit in participatieprocessen (2020)
	Opleiding participatie (2020-heden)
	Promotieonderzoek burgerparticipatie en burgerinitiatieven (lopend)
Sociaal domein	Nederland Zorgt Voor Elkaar living lab Medemblik (2020)
Water en klimaat	Living lab ruimtelijke adaptatie Dordrecht (2017-2020)
	Monitoring projecten DuurzaamDoor Participatietafel Water (2019-2020)
	NKWK-onderzoek naar klimaatadaptatie en sociale veerkracht (2020)
	Stedelijke klimaatadaptatie in Rotterdam en Amsterdam (2019-2020)
	Team gedrag Hoogheemraadschap Delfland (2018-2022)

KENNIS EN METHODEN

Govern^{EUR} heeft ook ingezet op de ontwikkeling van kennis op de volgende thema's:

- Governance van bodem en ondergrond – Er wordt gewerkt aan structurele samenwerking met Saxion Hogeschool, lectoraat Bodem en Ondergrond, op het thema Governance van de Ondergrond. Eén van de resultaten is het artikel *Interventions in the Subsoil in the*

Netherlands: Tension between central planning and local acceptance’ in Open Journal of Political Science ([link](#); Roovers & Duijn, 2020).

- Participatie – we hebben onze kennisbasis over participatie doorontwikkeld en bouwen aan een kennisnetwerk rond dit thema. Het promotieonderzoek van Vivian Visser levert bouwstenen op voor het organiseren van participatie. Eén van de bouwstenen is de inclusiviteit in participatieprocessen. Een tweede is het ontwerpen van participatie-aanpakken op maat die passend zijn voor verschillende doelgroepen en opgaven.
- Maatschappelijk initiatief – in verschillende projecten onderzoeken we de relatie tussen publieke sturing en maatschappelijke initiatief, en bekijken we hoe overheden op een productieve manier ruimte voor initiatief kunnen creëren. Op Sociale Vraagstukken is het artikel *‘Rotterdamse bewonersinitiatieven: vloek of zegen’* verschenen ([link](#); Balkema, Hoogenboom, Kenselaar en Van Popering, 2020). Ook is het boekhoofdstuk *‘Community-based initiatives and their contribution to governance capacity’* gepubliceerd (Molenveld, Van Popering-Verkerk, Van Buuren en Duijn, 2020)
- Governance en samenwerking – een tool om governance capacity in beeld te brengen is verder verfijnd. Over de governance in het waterdomein zijn twee publicaties verschenen, *‘Watertrends in de stad’* in het tijdschrift Service ([link](#); Van Leeuwen & Van Popering-Verkerk, 2020) en *‘Grensobjecten voor stedelijke klimaatadaptatie’* in Water Governance ([link](#); Van Popering-Verkerk, Willems, Van Eck, Goedbloed, Jacobs)
- Meerlaagse besluitvorming – in diverse onderzoeken komt de vraag naar de samenwerking tussen bestuurslagen naar voren. Bij veel vraagstukken is er geen optimaal schaalniveau, niet tussen gemeenten en provincie, niet tussen regio en rijk en niet tussen EU, staten en regio. In 2021 komen de eerste studies beschikbaar
- Er is een samenwerkingsverband ontwikkeld met Communication via Conjunction (dr. Iris Casteren van Cattenburch) voor het inzetten van narratieve methoden voor het in beeld brengen en duiden van duurzaamheidsvraagstukken. Eén van deze methoden hebben we eerder beschreven in het artikel *Shakespeare’s learning futures: The application of Shakespeare’s allegory as interpretative scheme for sustainable decision-making*, in Futures (Casteren van Cattenburch & Duijn, 2019).

Daarnaast hebben we in 2020 een aantal methoden (door)ontwikkeld:

- Maatschappelijke doorwerking – we hebben met opdrachtgevers teruggekeken op de impact van onze onderzoeken en adviezen, om zo meer systematisch kennis te ontwikkelen over impactrijk adviseren vanuit een wetenschappelijk instituut.
- Lerende evaluatie – we hebben de principes van deze methode beschreven, hebben in projecten de methode doorontwikkeld en kennispartners hierover opgezocht. Dit heeft mede geleid tot een publicatie van het boekhoofdstuk *‘Two Reflexive Methods for Evaluating Public Policy Practice in Urban Network Contexts: Learning History and Learning Evaluation’* (Duijn, 2020).
- Krachtenveldanalyse – in veel projecten analyseren we het krachtenveld. We hebben deze methode geëxpliciteerd en vastgelegd in een factsheet ([link](#)).

GovernEUR heeft een overzicht van valorisatieprojecten en hun methodische onderbouwing opgeleverd voor de zelfanalyse van DPAS voor de visitatiecommissie Bestuurskunde (bijlage G2, p. 114-120, in de Self-assessment 2014-2019 Research Public Administration, juli 2020)

TEAM

In 2020 hebben we als team afscheid genomen van Corniel van Leeuwen, die wethouder mocht worden van de gemeente Tholen. Sinds de zomer is Marijn Stouten als junioronderzoeker bij GovernEUR aan de slag gegaan. Met zijn opleiding Deltamanagement en Bestuurskunde, vormt

hij een mooie aanvulling in het team. Ook is Sibout Nootboom voor één dag per week aan GovernEUR verbonden voor de uitvoering van één van de onderzoeken en voor de kennisontwikkeling in samenwerking met DPAS.

Verder zijn we blij dat prof.dr.ing. Geert Teisman ons team is komen versterken als Academic Director. Geert heeft jarenlange ervaring met toegepast bestuurskundig onderzoek en wil binnen GovernEUR de komende jaren extra aandacht besteden aan de kennisontwikkeling op actuele thema's, zoals samenwerking, participatie en de omgevingswet. Met zijn komst hebben we ook afscheid genomen van GovernEUR's eerste Academic Director en mede-initiator prof.dr. Arwin Van Buuren. We zijn Arwin dank verschuldigd voor zijn inspanningen bij het opstarten en begeleiden van dit valorisatie-initiatief.

MIKE DUIJN

VIVIAN VISSER

GEERT TEISMAN

MARIJN STOUTEN

JITSKE VAN POPERING-VERKERK

TOELICHTING BIJ DE ONDERZOEKEN

COLLABORATIVE INNOVATION RIJKSWATERSTAAT (2019-2020)

Het komt steeds vaker voor dat Rijkswaterstaat (RWS) bij innovatietrajecten medespeler is en geen spelbepaler, maar dat RWS wel een ambitie heeft om (langere termijn) doelen te realiseren. In die gevallen is het voor RWS vaak zoeken naar de eigen rol ten opzichte van andere actoren in het speelveld. Ook is het zoeken naar hoe RWS de processen toch in gang weet te zetten of aan te jagen, gegeven de beperkte invloed. GovernEUR heeft een handreiking opgesteld voor innovatoren. Deze handreiking bevat elementen en ingrediënten welke in die handreiking moeten gaan terugkomen. Ook zijn succesfactoren benoemd die RWS als organisatie kan beïnvloeden om beter gesteld te staan in collaboratieve innovatietrajecten. Het vraagt om een hoge mate van flexibiliteit van de organisatie en deelnemen aan trajecten die niet altijd even eenduidig overeenkomen met de primaire beheertaken. De uitwerking hiervan verdient ook nadere aandacht en is verbonden aan trajecten als (meervoudig) opgaven-gestuurd werken. In de wetenschap wordt dit soort processen collaborative innovation genoemd. Collaborative innovation maakt onderscheidt tussen innovatietrajecten waarbij de overheid (RWS in casu) of de maatschappij in de lead is, en tussen innovatietrajecten die wel of niet duidelijk of gedefinieerd zijn. In dit project is door Deltares en GovernEUR in vier cases gekeken naar welke rol RWS speelt in het innovatietraject en of en hoe dit verandert in de tijd. Deze cases zijn: Thermische Energie uit Oppervlaktewater, Truck Platooning, Markerwadden en Zon op Water. Cruciale factoren zijn een gezamenlijk gevoel van urgentie, duidelijkheid over wie de trekkende partij is en duidelijke afstemming tussen de partijen over rollen en verwachtingen.

COMMUNITY LED LOCAL DEVELOPMENT (2018-2020)

Voor gemeente Den Haag heeft GovernEUR een meerjarige evaluatie uitgevoerd naar de meerwaarde van Community Led Local Development (CLLD). De gemeente wil met CLLD stedelijke ontwikkeling in het algemeen stimuleren, met Scheveningen als strategische locatie in het bijzonder. De CLLD-aanpak neemt samenwerkingsverbanden tussen overheid, ondernemers en maatschappelijke of particuliere initiatieven als uitgangspunt voor economische ontwikkeling. De CLLD-aanpak in Scheveningen richt zich op het versterken van de bad-economie, de economie van het havengebied en de kwaliteit van de leefomgeving. De Stichting Initiatief op Scheveningen (SIOS) kan subsidie verstrekken vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkelingen (EFRO) voor projecten die een bijdrage leveren aan de economische versterking van Scheveningen. In de lerende monitoring heeft GovernEUR de ontwikkeling van CLLD in beeld gebracht en aan de hand hiervan is de aanpak gaandeweg verbeterd.

EVALUATIE 15 JAAR DBFM INFRASTRUCTUURPROJECTEN (2019-2020)

In opdracht van Bouwend Nederland en Rijkswaterstaat hebben de Erasmus Universiteit en GovernEUR een evaluatie uitgevoerd. Met de evaluatie zijn de ervaringen met DBFM-projecten in de praktijk van de afgelopen 15 jaar in kaart gebracht en aanbevelingen geformuleerd. De evaluatie is uitgevoerd door een document-analyse van beschikbare evaluatiestudies naar (onderdelen en/of projectfasen) van DBF- projecten, een grootschalige survey onder praktijkprofessionals bij overheid, bedrijfsleven en financiers (banken, investeerders), ruim 30 diepte-interviews onder dezelfde doelgroep en een analyse van de financiële performance van enkele DBFM-projecten. De evaluatie laat zien dat men over het algemeen gematigd positief is over DBFM als contractvorm. In de loop van de tijd zijn knelpunten in de samenwerking opdrachtgever - opdrachtnemer, inzake de risicoverdeling en -inschatting en de rol van de financiers, grotendeels opgelost. In dat opzicht is er duidelijk sprake van een langjarig leerproces waarin betrokken partijen steeds beter met elkaar en deze contractvorm hebben leren werken.

EUROPESE STURING VAN DUURZAME STEDELIJKE ONTWIKKELING (2020-HEDEN)

In het kader van het post-2020 Europees Regionaal Ontwikkelingsfonds start de Europese Commissie het Europese Stedelijke Initiatief (European Urban Initiative, EUI). De Europese

Commissie heeft aan GovernEUR advies gevraagd over de sturing van het EUI. Er zijn nu verschillende initiatieven op EU-niveau. Deels worden deze gemanaged door de Europese Commissie (maar vaak op afstand), deels door de lidstaten gezamenlijk. Sommige financiers innovatieve projecten, andere zorgen voor het opschalen daarvan. Weer anderen kunnen zorgen voor flankerend beleid of doen onderzoek. De Stedelijke Agenda voor de EU, een initiatief waar alle EU bestuursniveaus met elkaar afstemmen, geeft richting maar heeft weinig eigen implementatiekracht. Het EUI heeft als doel de coherentie tussen al deze initiatieven te bevorderen, zodat deze elkaar beter versterken. Er komt een “steering group” waarvoor op EU-niveau georganiseerde partijen worden uitgenodigd die zich met duurzame stedelijke ontwikkeling in de EU bezighouden. In het advies zoeken Geert Teisman en Sibout Nooteboom naar een reglement (rules of procedure) en een narratief voor de stuurgroep die haar verbindende kracht kunnen geven.

GOVERNANCE VAN AQUATHERMIE (2020-HEDEN)

Het benutten van warmte en koelte uit verschillende waterbronnen kan een wezenlijke bijdrage leveren aan het bereiken van klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050. Bij de realisatie van aquathermieprojecten zijn echter veel partijen en belangen betrokken. Rondom de toepassing van aquathermie spelen daarom verschillende governance-vraagstukken. In opdracht van STOWA voeren GovernEUR, H2Ruimte en DRIFT een onderzoek uit naar de governance van aquathermie. Het hoofddoel van het onderzoek is om een afwegingskader te ontwikkelen voor de rolkeuze van waterbeheerders, provincies en gemeenten. Waterbeheerders, provincies en gemeenten zoeken namelijk nadrukkelijk naar de rol die zij kunnen spelen als overheid, verschillende vormen van samenwerking en sturingsmogelijkheden bij aquathermieprojecten. In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van drie geïdentificeerde prototypes (publiek warmtebedrijf, commercieel warmtebedrijf en maatschappelijk initiatief) en wordt een krachtenveldanalyse uitgevoerd waarmee de kansen en belemmeringen per prototype inzichtelijk worden gemaakt. Als eindproduct wordt een praatplaat met de governancevragen per fase en een achtergrondrapportage opgeleverd.

HANDREIKING POLITICI EN PARTICIPATIE (2020-HEDEN)

Participatie over publieke issues vindt plaats in een context van politiek-bestuurlijke sturing. Dit is gemakkelijk gezegd, maar heeft vergaande implicaties. De participatieve democratie kent andere principes en werkwijzen dan de representatieve democratie. Wat is daarin de rol van bestuurders en politici? Het kennisknooppunt participatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft GovernEUR gevraagd een handreiking op te stellen over de rol van politici in participatieprocessen. Samen met communicatiedeskundige Iris Casteren van Cattenburch is een handreiking opgesteld, waarin concrete tips worden aangereikt aan politici, bestuurders en ambtenaren.

INCLUSIVITEIT IN PARTICIPATIEPROCESSEN (2020)

Inclusiviteit komt steeds vaker terug in de doelstellingen van bedrijven en overheden. Ook bij het organiseren van burgerparticipatie is inclusiviteit belangrijk. Alle belanghebbenden moeten in staat zijn om te participeren. Tegelijkertijd is er ook behoefte aan een evenredige en diverse vertegenwoordiging van de belangen en aan een effectief proces. Daarmee is inclusiviteit niet altijd vanzelfsprekend en raakt het ook aan representativiteit, diversiteit, effectiviteit en empowerment in het participatieproces. Rondom de betekenis en praktische waarborging van inclusiviteit heerst nog veel onduidelijkheid. Voor het kennisknooppunt Participatie, programma van de directie Participatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, heeft GovernEUR dit onderwerp in beeld gebracht. Door wetenschappelijke- en praktijkinzichten te verzamelen is een verdiepende slag gemaakt met als centrale vragen over wat inclusiviteit inhoudt, waarom streven naar inclusiviteit meerwaarde heeft en hoe participatieprocessen meer inclusief kunnen worden.

INVENTARISATIE WENSEN EN BEDENKINGEN BIJ REGIONALE ENERGIESTRATEGIEËN (2020)

Voor het PBL is een databestand opgebouwd met daarin een categorisering van de wensen en bedenkingen in deelnemende gemeenten die door bestuur en politiek zijn geuit bij het opstellen van Regionale Energiestrategieën. Het PBL heeft de formele taak om de voortgang van deze RESSen te monitoren. Gemeenten moeten deze RESSen vertalen én vastleggen in lokale energieplannen. De wensen en bedenkingen op lokaal niveau zijn derhalve relevant voor het duiden van de gemonitorde voortgang. PBL heeft GovernEUR gevraagd de wensen en bedenkingen te inventariseren en duiden. Dit is uitgevoerd samen met een andere ERBS valorisatie-entiteit, ECRi.

LERENDE EVALUATIE BESTUURSMODEL ROTTERDAM (2019-2020)

Begin 2019 is GovernEUR gestart met een driejarige lerende evaluatie naar het bestuursmodel van Rotterdam. In 2014 voerde de gemeente Rotterdam als vervanging van de toenmalige deelgemeenten Gebiedscommissies in. In 2018 werden daar in een aantal gebieden wijkcomités en wijkraden aan toegevoegd. De gemeente Rotterdam heeft GovernEUR gevraagd middels een driejarige lerende evaluatie de werking van deze democratische experimenten te onderzoeken. Daarbij bezien we onder andere of deze nieuwe experimenten leiden tot meer 'burger nabij bestuur', hoe de samenwerking tussen ambtenaren en leden van gebiedsorganen verloopt, en hoe de verschillende bestuurslagen zich tot elkaar verhouden. In maart 2020 is dit onderzoek in verband met personele wisselingen overgedragen aan DPAS.

LIVING LAB RUIMTELIJKE ADAPTATIE DORDRECHT (2017-2020)

Eind 2017 is GovernEUR samen met Deltares aan de slag gegaan in het Living Lab Klimaatadaptatie Dordrecht. In dit Living Lab wordt met pilotprojecten verkend hoe Dordrecht klimaatbestendig kan worden, door initiatieven van publieke, private en maatschappelijke partijen te verbinden. GovernEUR en Deltares zijn gevraagd te waarborgen dat de pilots niet alleen succesvol zijn, maar er ook geleerd wordt in de pilots en lessen hun doorwerking krijgen. Aanleiding voor deze vraag is dat pilots vaak lijken te lijden aan een paradox: succesvolle pilots worden vaak niet opgeschaald, pilots gericht op opschaling zijn vaak geen succes. Door procesbegeleiding en monitoring is het Living Lab ondersteund en is tegelijkertijd inzicht ontstaan in het bestaan en de ontwikkeling van deze pilotparadox.

MAATSCHAPPELIJKE INBEDDING ONDERGRONDSE ENERGIEOPSLAG (2019-2020)

De Inventarisatie Stakeholderperceptie en Maatschappelijke Inbedding van grootschalige energieopslag wordt uitgevoerd in opdracht van TNO, in het kader van het TKI-programma Large Scale Energy Storage. De beoogde grootschalige energieopslag zal o.a. in de diepe ondergrond plaatsvinden in zoutcavernes en lege gasvelden. Het gaat daarbij specifiek om de opslag van waterstof en het gebruik van Compressed Air Energy Systems (CAES). Er is nog geen uitgebreide en/of langjarige ervaring met de maatschappelijke inbedding van dit type infrastructurele projecten. De benutting van ruimte in de ondergrond staat momenteel in (zeer) kritische belangstelling van toezichhoudende diensten, media en publieke opinie. Het in beeld brengen van stakeholderpercepties voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering van dit type mogelijk controversiële projecten, moet een belangrijke stap in het omgevingsmanagement zijn. Op basis van literatuuronderzoek en interviews is overzicht geboden van de kennis over en ervaringen met stakeholderperceptie en maatschappelijke inbedding van grootschalige energieopslag.

MONITORING PROJECTEN DUURZAAMDOOR PARTICIPATIETAFEL WATER (2019-2020)

De DuurzaamDoor Participatietafel Water stimuleert innovatieve projecten die bijdragen aan bewustzijn van en educatie over water. Er zijn 13 projecten in uitvoering, variërend van een VR-bril voor aardrijkskundelessen en een lespakket voor het benutten van regenwater bij bierbrouwen, tot ambassadeurs in wijken met wateroverlast en een spel in een museum. GovernEUR heeft een lerende evaluatie naar deze projecten uitgevoerd om lessen en

leerervaringen te definiëren. Daarbij is zowel gekeken naar de lessen uit de projecten, als naar de wijze waarop de Participatietafel Water haar ondersteunende rol optimaal kan spelen.

NEDERLAND ZORGT VOOR ELKAAR LIVING LAB MEDEMBLIK (2020)

Steeds meer gemeenschappen gaan zelf aan de slag met zorgtaken. Nederland Zorgt voor Elkaar ondersteunt dit en één van de manieren van ondersteuning is de vorming van een living lab. In het living lab Medemblik is gekeken hoe de bestaande zorginitiatieven in de gemeente Medemblik zich kunnen doorontwikkelen. Zo is in één dorp verkend of een dorpsondersteuner de samenwerking zou kunnen versterken. In een ander dorp is gekeken naar de spilfunctie van het dorpshuis en hoe deze versterkt kan worden. GovernEUR heeft in het living lab deelgenomen.

NETBEHEERDERS EN DE ENERGIETRANSITIE (2020)

De energietransitie zorgt voor veranderingen in de rollen en taken van betrokken partijen. Ook de netbeheerders zien nieuwe uitdagingen op zich afkomen. Welke rol spelen zij in het opstellen van strategieën (waaronder de regionale energiestrategieën) en beleid? En hoe kunnen zij inspelen op huidige en verwachte problemen in de realisatie van de beoogde transitie? Netbeheerder Alliander heeft daarom de Nederlandse School voor het Openbaar Bestuur in samenwerking met GovernEUR gevraagd een essay op te stellen waarin de rol van de netbeheerders in relatie tot de verschillende opgaven van de energietransitie (elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, arbeidsmarkt, ruimte) is verkend. Dit vertaalt zich in mogelijke governance principes, waarin netbeheerders verschillende rollen hebben.

NKWK-ONDERZOEK NAAR KLIMAATADAPTATIE EN SOCIALE VEERKRACHT (2020)

Hoe kunnen we de wisselwerking tussen klimaatadaptatie, leefbaarheid en sociale veerkracht begrijpen en benutten? GovernEUR heeft samen met Deltares en RIVM deze onderzoeksvraag bekeken voor het Nationaal Kennis- en innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK). GovernEUR heeft zicht specifiek gericht op het betrekken van burgers; hoe kunnen participatieaanpakken op maat overheden en gemeenschappen helpen om te werken aan maatregelen die bijdragen aan klimaatadaptatie, sociale veerkracht en leefbaarheid? Op basis van literatuuronderzoek en expertinterviews is een verkennend rapport opgesteld, waarin GovernEUR een 'mengpaneel' voor participatie op maat heeft gepresenteerd.

NOVI NOORDZEEKANAALGEBIED (2020-HEDEN)

Het Noordzeekanaalgebied is een stedelijk gebied waar verschillende ambities van partijen samenkomen, waaronder circulariteit en energietransitie van haven en industrie, maar ook werken en leefomgeving. Een samenhangende aanpak biedt kansen, daarom is het Noordzeekanaalgebied aangewezen als gebied in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). GovernEUR is gevraagd een advies uit te brengen over de samenwerking en besluitvorming rond het NOVI Noordzeekanaalgebied. Het onderzoek moet leiden tot duurzame verbindingen en afspraken tussen de publieke, private en maatschappelijke partijen, die aansluiten bij hun ambities en daaraan bijdragen.

NP RES EN DE ENERGIETRANSITIE (2020)

In 2020 is in 30 regio's een regionale energiestrategie opgesteld. Dit stelde het Nationaal Programma RES (NP RES) voor de vraag hoe sturing in het nationaal programma vorm kan krijgen. NP RES heeft de Nederlandse School voor het Openbaar Bestuur gevraagd om in samenwerking met GovernEUR de sturing in de energieregio's in beeld te brengen en op basis hiervan te adviseren over de sturing en coördinatie in NP RES. Dit heeft geleid tot het essay 'taal voor transitie' waarin de inhoudelijke eisen aan een goede RES zijn gecombineerd met de vier NSOB-perspectieven op sturing.

OMGEVINGSWET EN DE Z4 (2018-2020)

De Omgevingswet vraagt om een meer geïntegreerde aanpak van gebiedsontwikkeling en daarmee ook om een permanente samenwerking met collega's uit andere, veelal ruimtelijke beleidsvelden betrokken in het omgevingsbeleid. We spreken dan van een 3D-orderingsaanpak. De provincie Zeeland wil samen met waterschap Scheldestromen en de vier grootste Zeeuwse gemeenten, Terneuzen, Vlissingen, Middelburg en Goes, de Community of Practice een vervolg geven met een focus op specifieke stedelijke opgaven. Ook de andere 9 Zeeuwse gemeenten en Regionale Uitvoeringsdienst kunnen deelnemen. H2Ruimte en GovernEUR hebben de Zeeuwse Community of Practice voortgezet rond het thema Omgevingswet en meerdere werksessies georganiseerd.

OPLEIDING PARTICIPATIE (2020-HEDEN)

Samen met de ESSB Academy, Erasmus Academy en DPAS heeft GovernEUR een leergang voor professionals ontwikkeld rondom het thema participatie. De opleiding behandelt vanuit de wetenschappelijke theorie en de praktijk verschillende participatie- en co-creatieprocessen en geeft praktische handvatten hoe men kan samenwerken met actieve burgers, bewonersinitiatieven en organisaties. Vanuit GovernEUR is een kerndocent verantwoordelijk voor het contact met cursisten, het opstellen en bewaken van de inhoudelijke lijn en facilitatie van de cursusdagen. Dit gebeurt in samenwerking met een kerndocent van DPAS. Tijdens de vijfdaagse cursus delen verschillende GovernEUR en DPAS collega's hun expertise op het gebied van participatie. Onderwerpen die aan de orde komen zijn: motieven en doelen van participatie, het ontwerpen van een participatieproces dat past bij de doelgroep, het inzetten van passende instrumenten, het inbedden van participatie in de eigen organisatie, de verhouding tussen participatie en de representatieve democratie, verschillende sturingsstijlen, boundary spanning, het ontwerpen van een emotioneel intelligent participatieproces en het voortdurend blijven leren van participatie. De eerste editie van de leergang telde 15 deelnemers van uiteenlopende organisaties, zoals woningcorporaties, gemeenten, provincies, uitvoeringsorganisaties en een organisatie die onderzoek financiert. Wegens grote interesse zal in de tweede helft van 2021 een tweede editie georganiseerd worden.

OPTIMALISATIE BESLUITVORMING WESTLAND (2020)

Gemeente Westland heeft de ambitie het bestuurlijke besluitvormingsproces te optimaliseren. Hiervoor heeft GovernEUR een werksessie georganiseerd met gemeenteraad en college. Tijdens de sessie is gekeken hoe op dit moment de besluitvorming en het samenspel tussen raad, college en ambtenaren plaatsvindt. Op basis daarvan zijn mogelijkheden voor optimalisatie benoemd.

PROMOTIEONDERZOEK BURGERPARTICIPATIE EN BURGERINITIATIEVEN (LOPEND)

Vivian Visser werkt als promotieonderzoeker en adviseur bij GovernEUR en DPAS aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Haar onderzoek en advies richt zich op burgerparticipatie en burgerinitiatieven, voornamelijk in het ruimtelijk domein. Bijvoorbeeld hoe overheden participatie-aanpakken op maat kunnen ontwerpen die passen bij verschillende doelgroepen en hoe zij burgers kunnen uitnodigen initiatieven te ontplooiën. Ook gaat haar interesse uit naar de nieuwe rollen en verhoudingen tussen overheden en burgers die daarmee gepaard gaan. Door grondig wetenschappelijk onderzoek en advieswerk met elkaar te combineren, kan zij theorie en praktijk elkaar laten versterken; de praktijk adviseren op basis van de recentste theoretische inzichten en wetenschappelijke theorie ontwikkelen die er voor de praktijk toedoet.

PROGRAMMA MANAGEMENT STRATEGIE ESSB (2020-HEDEN)

Voor het Management Team van de Erasmus School for Social and Behavioural Sciences (ESSB) wordt het programmamanagement gevoerd inzake de uitvoering van de Strategie 'Meeting the Future Society' waarmee een vernieuwingsimpuls wordt gegeven aan onderwijs (nieuwe mastertracks), onderzoek en maatschappelijke impact. Door middel van vier strategiepijlers wordt aan de vernieuwingsimpuls richting gegeven. Het gaat om Behavioural Change, Global

Social Challenges, Organizational Dynamics in the Digital Society en Vital Cities and Citizens. Het programma management wordt ingevuld door Mike Duijn en bestaat uit het ondersteunen van de voortgang van deze pijlers (organisatorisch, financieel, personeel en communicatie), alsmede het monitoren en rapporteren van de voortgang van de strategieuitvoering.

REGIONALE GOVERNANCE IN DE CORONACRISIS (2020-HEDEN)

Voor het COVID-19 onderzoeksproject: 'De veerkrachtige regio' heeft Frank van Oort, hoogleraar Stedelijke en Regionale Economie aan Erasmus School of Economics een ZonMw onderzoeksbeurs in de wacht gesleept. Het onderzoek richt zich op de economische effecten van het coronabeleid op korte en lange termijn. Jurian Edelenbos (ESSB) en Jitske van Popering (GovernEUR) zullen de vertaalslag leggen naar het beleid. Zij verkennen welke regionale governance arrangementen zijn ontstaan in de Coronacrisis en wat dit betekent voor het type maatregelen dat wordt genomen.

SECURE (2018-HEDEN)

SECURE is een acronym voor Subsurface Evaluation of CCS and Unconventional Risks. Dit H2020-project is gericht op aanbevelingen op basis van best practices voor "onconventionele hydrocarbon productie" (lees: schaliegas) en ondergrondse CO₂-opslag. Zo genereert SECURE wetenschappelijke kennis voor mitigatie van risico's en monitoring van milieubeschermingsmaatregelen voor nieuwe ondergrondse energiebronnen en opslagmethoden. GovernEUR is samen met TNO hoofdaannemer voor de onderzoekstaak 'participatory monitoring' waarin een aanpak voor monitoringssystemen wordt ontworpen die in samenwerking met stakeholders, waaronder burgers, kunnen worden opgezet. De ontworpen aanpak wordt geïmplementeerd voor vier testlocaties in Nederland, UK, Polen en Duitsland. De te ontwerpen aanpak wordt gebaseerd op inzichten uit een literatuurstudie en een workshop met experts en stakeholders die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de testlocaties.

STEDELIJKE KLIMAATADAPTATIE IN ROTTERDAM EN AMSTERDAM (2019-2020)

Het klimaatbestendig maken van steden vraagt samenwerking tussen publieke, private en maatschappelijke partijen. In de steden Rotterdam en Amsterdam is een platform opgericht om deze samenwerking vorm te geven; respectievelijk Water Sensitive Rotterdam en Amsterdam Rainproof. DPAS en GovernEUR hebben een onderzoek uitgevoerd in het kader van NWO Surf Pop-Up om de aanpak in deze steden te vergelijken en hiervan te leren. Hiervoor zijn de beide steden bekeken als 'grensobjecten'; oftewel als entiteit gericht op het overbruggen van grenzen. Het resultaat van dit onderzoek is samengevat in een routekaart.

TASKFORCE GOVERNANCE SCHOUWEN-DUIVELAND (2020-HEDEN)

Als onderdeel van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland is op Schouwen-Duiveland een broedplaats zoetwater opgericht. In deze broedplaats werken bedrijven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan concrete zoetwateroplossingen op Schouwen-Duiveland. GovernEUR is gevraagd een taskforce governance vorm te geven. Wanneer er in de zoetwaterprojecten concrete belemmeringen zijn op het gebied van samenwerking, wet- en regelgeving, beleid en financiering, zal de taskforce hiervoor oplossingen ontwikkelen. Voor concrete governance vragen zal de taskforce advies uitbrengen en voor complexe vragen worden samen met experts innovatieve oplossingen ontwikkeld.

TEAM GEDRAG HOOGHEEMRAADSCHAP DELFLAND (2018-2022)

Het Hoogheemraadschap van Delfland wil gedragskennis inzetten om haar kerntaken rond water beter uit te voeren. Dit wordt vormgegeven door een consortium van interne en externe experts en bestaat uit een aantal innovatieve (gedrags)interventies. GovernEUR verzorgt in dit team het onderdeel monitoring en onderzoek. Dit betekent dat GovernEUR de effecten van de interventies in kaart brengt, als adviseur actief is in het team en geleerde lessen optekent. In 2020 is

onderzoek gedaan naar de relatie tussen gedrag van hondenbezitters en waterkwaliteitsproblemen in een waterspeeltuin, en is de strategie van het team herontwikkeld.

WIJKGERICHT VERDUURZAMEN ROTTERDAM (2019-2020)

Gemeente Rotterdam werkt in vijf pilotwijken aan verduurzaming door een gebiedsaanpak aardgasvrij. GovernEUR heeft deelgenomen aan het onderzoeksteam van de Erasmus Universiteit dat een lerende monitoring heeft uitgevoerd naar deze gebiedsaanpak. Gedurende een jaar is de gebiedsaanpak in de vijf wijken gevolgd en is in het bijzonder gekeken hoe de gebiedsaanpak aan kan sluiten bij de kenmerken van de wijk en haar bewoners. Hiervoor zijn ambtenaren en bestuurders gesproken, maar ook actieve bewoners en initiatiefnemers in de wijk. Vanuit het onderzoek op wijkniveau is gereflecteerd op de regierol van gemeente Rotterdam, de inzet van participatie en communicatie, en de aansluiting van aardgasvrij bij wijkopgaven (zoals werkgelegenheid, kwaliteit leefomgeving, sociale cohesie).

COLOFON

GovernEUR jaarbericht 2020

Auteurs

Dr. Mike Duijn

Dr. Jitske van Popering-Verkerk
Marijn Stouten, MSc.

Prof.Dr.Ing. Geert Teisman

Vivian Visser, MSc.

GovernEUR

www.gouverneur.nl

Erasmus Universiteit Rotterdam

Burgemeester Oudlaan 50

Kamer T 11-16

Postbus 1738

3000 DR Rotterdam

info@gouverneur.nl

Publicatiedatum

Februari 2021